

Yayın Geliş Tarihi: 28.06.2021

Yayına Kabul Tarihi: 27.11.2021

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (Chicago 17. Sürüm):
Çakı, Caner. "Ermenistan'ın Karabağ İşgaline Karşı Azerbaycan Propagandasında Müzik ve Milliyetçilik: "Karabağ'ın Sesi" Şarkısı Üzerine İnceleme." *Ermeni Araştırmaları*, Sayı 70 (2021): 141-164.

Araştırma Makalesi

ERMENİSTAN'IN KARABAĞ İŞGALİNE KARŞI AZERBAYCAN PROPAGANDASINDA MÜZİK VE MİLLİYETÇİLİK: "KARABAĞ'IN SESI" ŞARKISI ÜZERİNE İNCELEME

(THE MUSIC AND NATIONALISM IN AZERBAIJAN PROPAGANDA
AGAINST ARMENIA'S INVASION OF KARABAKH: AN EVALUATION
OF THE "VOICE OF KARABAKH" SONG)

Caner ÇAKI*

Öz: Geçmişten günümüze pek çok ülke, müziği propagandanın amaçlarına hizmet etmesi için kullanmıştır. Milliyetçi duyguların güçlendirilerek, kitlelerin savaşa hazırlanması da bu propaganda amaçlarından biri olmuştur. 2020 Dağlık Karabağ Savaşı'nda da Azerbaycan, Dağlık Karabağ'ı işgal eden Ermeni güçlerine karşı Azerbaycan'da milliyetçi duyguların ön plana çıkarılması ve savaşa yönelik kamuoyunun güçlendirilmesi sürecinde müzikten propaganda amacıyla yararlanmıştır. 27 Eylül 2020 tarihinde Azerbaycan ve Ermeni güçleri arasında başlayan çatışmalardan kısa bir süre önce Azerbaycan Cumhuriyeti Savunma Bakanlığı'nın desteğiyle hazırlanan "Karabağ'ın Sesi" adlı klip yayınlanmıştır. Karabağ'ın Ermeni güçleri tarafından işgalini konu alan klip üzerinden Azerbaycan, hem Dağlık Karabağ mücadelesinin uluslararası alanda meşruluğunu kanıtlamak hem de ulusal kamuoyunda milliyetçilik duygusunu güçlendirmek amacıyla klipten propaganda

* ORCID: 0000-0002-1523-4649
Dr., Bağımsız Araştırmacı, caner_caki@hotmail.com

amacıyla yararlanmıştır. Çalışmada Azerbaycan'ın Karabağ mücadelesini tanıtan "Karabağ'ın Sesi" adlı klip incelenerek, Azerbaycan'ın müzik yoluyla propaganda boyutunda gerek ulusal gerekse uluslararası kamuoyunda Ermeni güçlerinin Dağlık Karabağ işgalini ne şekilde yansıttığı ve Azerbaycan kamuoyuna Dağlık Karabağ'la ilgili hangi mesajları verdiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla çalışmada klipte yer alan görsel kodlar ABD'li dilbilimci Charles Sanders Peirce'in ve şarkının sözel kodları da İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure'ün göstergebilim kavramları ışığında analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgularda şarkı üzerinden Dağlık Karabağ'ı işgal eden Ermeni işgal güçlerinin sivilleri katlederek savaş suçu işleyen birlikler olarak tanıtıldığı, diğer yandan Azerbaycan kamuoyunda Dağlık Karabağ'ın işgalinin Azerbaycan'ın ulusal matemi olarak sunulduğu ortaya çıkmıştır. Bu şekilde şarkı üzerinden milliyetçilik duyguları ön plana çıkarılarak, Azerbaycan ordusunun Karabağ'a müdahalesine destek istendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ermenistan, Azerbaycan, Karabağ, Propaganda, Müzik

Abstract: From past to present, many countries have used music as a tool for their purposes of propaganda. One of the aims of such propaganda was to strengthen nationalist feelings and prepare the masses for war. In the 2020 Nagorno-Karabakh War, Azerbaijan used music for the purpose of propaganda in order to bring nationalist sentiments to the fore in Azerbaijan and strengthen the public opinion towards the war against the Armenian forces that occupied Nagorno-Karabakh. Shortly before the clashes that broke out between Azerbaijani and Armenian forces on September 27, 2020, a music video called "The Voice of Karabakh" was published with the support of the Ministry of Defense of the Republic of Azerbaijan. Azerbaijan used the video for propaganda purposes, both to prove the legitimacy of the Nagorno-Karabakh conflict in the international arena and to strengthen the sense of nationalism in the national public opinion through the clip about the occupation of Karabakh by Armenian forces. By examining the video called "The Voice of Karabakh", which publicized Azerbaijan's Karabakh conflict, this study attempts to reveal how Azerbaijan presented the occupation of Nagorno-Karabakh by the Armenian forces in both national and international public opinion and what messages it gave to the Azerbaijani public opinion about Nagorno-Karabakh through musical propaganda. For this purpose the visual codes in the clip were analyzed in the light of the semiotics concepts of the US linguist Charles Sanders Peirce while the verbal codes of the song were examined in the light of the semiotics concepts of the of the Swiss linguist Ferdinand de Saussure. In the findings of the study, it was revealed that the Armenian occupation forces, who occupied Nagorno-Karabakh, were

Ermenistan'ın Karabağ İşgaline Karşı Azerbaycan Propagandasında Müzik ve Milliyetçilik: "Karabağ'ın Sesi" Şarkısı Üzerine İnceleme

presented as units that committed war crimes by murdering civilians, on the other hand, the occupation of Nagorno-Karabakh was presented as Azerbaijan's national mourning in the Azerbaijani public opinion through the song. In this way, it was concluded that support was requested for the intervention of the Azerbaijani army to Karabakh, by emphasizing the nationalist sentiments through the song.

Keywords: *Armenia, Azerbaijan, Karabakh, Propaganda, Music*

Giriş

Ermenistan'ın *de jure* olarak Azerbaycan'a ait Dağlık Karabağ'ı işgal etmesinden sonra iki ülke arasındaki gerilim artmış ve işgal, iki ülke arasında günümüzde de süre gelen sınır çatışmalarının yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Azerbaycan, Ermenistan'ın topraklarını işgal etmesine karşılık ulusal ve uluslararası kamuoyunda Karabağ'ın Azerbaycan'a ait olduğu vurgulayan söylemlere yönelmiştir. Diğer yandan Azerbaycan, Dağlık Karabağ'ın işgaline karşı ulusal kamuoyunda milliyetçi duyguların ön planda tutulduğu propagandaya girişmiştir. Bu aşamada müzik, Azerbaycan'ın milliyetçi propagandasında önemli bir rol üstlenmiştir. Karabağ'ın işgalini konu çeşitli şarkılar yayınlanmış, yayınlanan şarkılarda Karabağ'ın Azerbaycan'a ait olduğu vurgulanmıştır. Bunlardan biri de 2020 Dağlık Karabağ Savaşı'ndan kısa bir süre önce Azerbaycan Cumhuriyeti Savunma Bakanlığı'nın desteğiyle hazırlanan *Qarabağın Səsi* (Karabağ'ın Sesi) adlı klip olmuştur¹. Karabağ'ın Sesi adlı klip üzerinden Azerbaycan, Dağlık Karabağ'ın Ermeni işgaline vurgu yaparak kamuoyunda milliyetçi duyguları canlı tutmaya çalışmıştır.

Dağlık Karabağ üzerine çeşitli akademik çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar içerisinde: Cornell, Türkiye ve Dağlık Karabağ'daki çatışmayı²; Mooradian ve Druckman, 1990-95 yılları arasında Dağlık Karabağ sorununu³; Pashayeva, Rusya-Gürcistan savaşının ardından Dağlık Karabağ çatışmasını⁴; De Waal, Dağlık Karabağ barış sürecini⁵; Gamaghelyan, kimlik ve siyaset boyutunda Dağlık Karabağ çatışmasını⁶; Ambrosio, Dağlık Karabağ sorunu çözümünde Barack Obama yönetimi altındaki barış çabalarını⁷; German, Kafkasya'da güvenlik sorunları boyutunda Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki Dağlık Karabağ çatışmasını⁸; Kasim, Dağlık Karabağ çatışması,

1 "Karabağ'ı Sesi Klipi," Azərbaycan Savunma Bakanlığı, Erişim 27 Haziran 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=jtTiEJ4GIs>.

2 Svante E. Cornell, "Turkey and the Conflict in Nagorno Karabakh: A Delicate Balance," *Middle Eastern Studies* 34, no. 1, (1998): 51-72.

3 Moorad Mooradian and Daniel Druckman, "Hurting Stalemate or Mediation? The Conflict over Nagorno-Karabakh, 1990-95," *Journal of Peace Research* 36, no. 6, (1999): 709-727.

4 Gulshan Pashayeva, "The Nagorno Karabakh Conflict in the Aftermath of the Russia-Georgia War," *Turkish Policy Quarterly* 8, no. 4, (2009): 55-69.

5 Thomas De Waal, "Remaking the Nagorno-Karabakh Peace Process," *Survival* 52, no. 4, (2010): 159-176.

6 Phil Gamaghelyan, "Rethinking the Nagorno-Karabakh Conflict: Identity, Politics, Scholarship," *International Negotiation* 15, no. 1, (2010): 33-56.

7 Thomas Ambrosio, "Unfreezing the Nagorno-Karabakh Conflict? Evaluating Peacemaking Efforts under the Obama Administration," *Ethnopolitics* 10, no. 1, (2011): 93-114.

8 Tracey German, "The Nagorno-Karabakh Conflict between Azerbaijan and Armenia: Security Issues in the Caucasus," *Journal of Muslim Minority Affairs* 32, no. 2, (2012): 216-229.

Hazar petroleri ve bölgesel güçleri⁹; Janssen, Avrupa Birliği'nin Dağlık Karabağ çatışmasına etkisini¹⁰; Kasim, Dağlık Karabağ çatışmasına yönelik Amerikan politikası ve çözüme yönelik çıkarımları¹¹; Uzer, bölgesel ve dünya siyasetinde Dağlık Karabağ'ı¹²; Halbach, Dağlık Karabağ'ın Doğu Avrupa'daki diğer etnik çatışmalarla karşılaştırılmasını¹³; Welt, Türk-Ermeni normalleşmesi ve Karabağ sorununu¹⁴; Baumann vd., Dağlık Karabağ ihtilafı sırasında ve sonrasında Kafkasya'da arazi kullanımı değişikliği¹⁵; Blank, ABD politikası, Azerbaycan ve Dağlık Karabağ çatışmasını¹⁶; Minasyan, Güney Kafkasya bölgesel güvenlik sorunları bağlamında Dağlık Karabağ çatışmasını¹⁷; Abushov, Dağlık Karabağ sorununa yönelik Rus dış politikasını¹⁸; Atanesyan, Dağlık Karabağ Çatışması konusunda barış gazeteciliğinin sınırlarını¹⁹ incelemiştir.

Müzik ve milliyetçilik üzerine de çeşitli akademik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalarda: Vassberg, milliyetçiliğin aracı olarak müziği²⁰; Manuel, devrimci Küba'da milliyetçilik ve popüler müziği²¹; Al-Tae, popüler müzik, milliyetçilik ve Ortadoğu'da barış arayışını²²; Melo, Brezilya müziğinde

- 9 Kamer Kasim, "The Nagorno-Karabakh Conflict, Caspian Oil and Regional Powers," in *The Politics of Caspian Oil* ed. Bülent Gökay (London: Palgrave Macmillan, 2001): 185-198.
- 10 David Janssen, "The Impact of the European Union on the Nagorno-Karabakh Conflict," *Turkish Policy Quarterly* 11, no. 1, (2012): 155-163.
- 11 Kamer Kasim, "American Policy toward the Nagorno-Karabakh Conflict and Implications for its Resolution," *Journal of Muslim Minority Affairs* 32, no. 2, (2012): 230-244.
- 12 Umut Uzer, "Nagorno-Karabakh in Regional and World Politics: A Case Study for Nationalism, Realism and Ethnic Conflict," *Journal of Muslim Minority Affairs* 32, no. 2, (2012): 245-252.
- 13 Uwe Halbach, "A Case Sui Generis: Nagorno-Karabakh in Comparison with Other Ethnic Conflicts in Eastern Europe," in *Europe's Next Avoidable War* ed. Michael Kambeck, Sargis Ghazaryan (London: Palgrave Macmillan, 2013): 43-60.
- 14 Cory Welt, "Turkish-Armenian Normalisation and the Karabakh Conflict," *Perceptions: Journal of International Affairs* 18, no. 1, (2013): 207-221.
- 15 Matthias Baumann, Volker C. Radeloff, Vahagn Avedian and Tobias Kummerle, "Land-use Change in the Caucasus during and after the Nagorno-Karabakh Conflict," *Regional Environmental Change* 15, no. 8, (2015): 1703-1716.
- 16 Stephen Blank, "US Policy, Azerbaijan, and the Nagorno-Karabakh Conflict," *Mediterranean Quarterly* 26, no. 2, (2015): 99-114.
- 17 Sergey Minasyan, "The Nagorno-Karabakh Conflict in the Context of South Caucasus Regional Security Issues: An Armenian Perspective," *Nationalities Papers* 45, no. 1, (2017): 131-139.
- 18 Kavus Abushov, "Russian Foreign Policy towards the Nagorno-Karabakh Conflict: Prudent Geopolitics, Incapacity or Identity?," *East European Politics* 35, no. 1, (2019): 72-92.
- 19 Arthur Atanesyan, "Media Framing on Armed Conflicts: Limits of Peace Journalism on the Nagorno-Karabakh Conflict," *Journal of Intervention and Statebuilding* 14, no. 4, (2020): 534-550.
- 20 David E. Vassberg, "Villa-Lobos: Music as a Tool of Nationalism," *Luso-Brazilian Review* 6, no. 2, (1969): 55-65.
- 21 Peter Manuel, "Marxism, Nationalism and Popular Music in Revolutionary Cuba," *Popular Music* 6, no. 2, (1987): 161-178.
- 22 Nasser Al-Tae, "Voices of Peace and the Legacy of Reconciliation: Popular Music, Nationalism, and the Quest for Peace in the Middle East," *Popular Music* 21, no. 1, (2002): 41-61.

milliyetçiliği²³; Hudson, popüler müzik ve Sırp milliyetçiliğini²⁴; Turino, milliyetçilik ve Latin Amerika müziğini²⁵; Brincker, milliyetçiliğin inşasında klasik müziğin rolünü²⁶; Sanga, Tanzanya’da müzik ve milliyetçiliği²⁷; Goble, İkinci Dünya Savaşı sırasında ABD müzik eğitiminde milliyetçiliği²⁸; Rancier, çağdaş Kazak popüler müzik videolarında modern milliyetçiliği²⁹; Slavková, Yugoslavya’da popüler müzik ve milliyetçiliği³⁰; Kaminsky, halk müziği ve sağcı milliyetçiliği³¹; Skinner, Mali’de müzik, milliyetçilik ve devletçiliği³²; Parfitt, müzik ve İrlanda milliyetçiliğini³³ ele almıştır.

Çalışmada Ermenistan’ın işgali altındaki Dağlık Karabağ’a yönelik Azerbaycan propagandasında milliyetçilik duygularının ön plana çıkarılmasında müziğin ne gibi bir rol üstlendiğinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışma kapsamında Karabağ’ın Sesi adlı klip, milliyetçilik propagandası özelinde incelenmiştir. Çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır:

- Klipteki görsel ve yazılı kodlar üzerinden propaganda boyutunda hangi milliyetçi söylemlere yer verilmiştir?
- Şarkıdaki sözel kodlarda Karabağ’ı işgal eden Ermeni güçleri nasıl yansıtılmaktadır?

-
- 23 James Melo, “Geniuses in the Forest? Nationalism in Brazilian Music,” *Review: Literature and Arts of the Americas* 35, no. 64, (2002): 46-50.
- 24 Robert Hudson, “Songs of Seduction: Popular Music and Serbian Nationalism,” *Patterns of Prejudice* 37, no. 2, (2003): 157-176.
- 25 Thomas Turino, “Nationalism and Latin American Music: Selected Case Studies and Theoretical Considerations,” *Latin American Music Review* 24, no. 2, (2003): 169-209.
- 26 Benedikte Brincker, “The Role of Classical Music in the Construction of Nationalism: An Analysis of Danish Consensus Nationalism and the Reception of Carl Nielsen,” *Nations and Nationalism* 14, no. 4, (2008): 684-699.
- 27 Imani Sanga, “Music and Nationalism in Tanzania: Dynamics of National Space in Muziki wa injili in Dar es Salaam,” *Ethnomusicology* 52, no. 1, (2008): 52-84.
- 28 J. Scott Goble, “Nationalism in United States Music Education during World War II,” *Journal of Historical Research in Music Education* 30, no. 2, (2009): 103-117.
- 29 Megan Rancier, “Resurrecting the Nomads: Historical Nostalgia and Modern Nationalism in Contemporary Kazakh Popular Music Videos,” *Popular Music and Society* 32, no. 3, (2009): 387-405.
- 30 Markéta Slavková, “Echoing the Beats of Turbo-Folk: Popular Music and Nationalism in ex-Yugoslavia,” *Lidé Města* 12, no. 2, (2010): 419-439.
- 31 David Kaminsky, “Keeping Sweden Swedish: Folk Music, Right-Wing Nationalism, and the Immigration Debate,” *Journal of Folklore Research: An International Journal of Folklore and Ethnomusicology* 49, no. 1, (2012): 73-96.
- 32 Ryan Thomas Skinner, “Cultural Politics in the Post-Colony: Music, Nationalism and Statism in Mali, 1964—75,” *Africa: Journal of the International African Institute* 82, no. 4, (2012): 511-534.
- 33 Richard Parfitt, ““Oh, What Matter, When for Erin Dear We Fall?”: Music and Irish Nationalism, 1848–1913,” *Irish Studies Review* 23, no. 4, (2015): 480-494.

- Klipteki görsel kodlarda Azerbaycan ve Türkiye dostluğu ne şekilde sunulmaktadır?

Çalışma, Azerbaycan propagandasında Dağlık Karabağ'ın işgalinin ve Dağlık Karabağ'ı işgal eden Ermeni güçlerinin nasıl sunulduğunu açıklaması ve Dağlık Karabağ özelinde milliyetçilik, propaganda ve müzik arasındaki ilişkiselliği yansıtmaya bakımdan önem taşımaktadır. Bu açıdan çalışmada elde edilen bulguların, Azerbaycan ve Ermenistan üzerine iletişim, müzik, tarih, uluslararası ilişkiler ve tarih alanlarında çalışma yürüten araştırmacılar için kaynak teşkil edeceği düşünülmektedir.

1. Ermenistan'ın Dağlık Karabağ İşgaline Genel Bakış

1980'li yılların sonunda Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecine girmesiyle birlikte Dağlık Karabağ'da Azerbaycan ve Ermenistan arasında çatışmalar meydana gelmeye başlamıştır. Bu çatışmalar Azerbaycan ve Ermenistan'ın Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını ilan etmesinden sonra da sürmüştür. 1988 yılında iki toplum arasında başlayan çatışmalar 1994 yılında Ermeni güçlerinin hukuksal olarak Azerbaycan toprakları sayılan Dağlık Karabağ'ı işgal etmesiyle sonuçlanmıştır. Gerçekleşen çatışmalar, Birinci Dağlık Karabağ Savaşı olarak adlandırılmış ve savaş sırasında her iki taraftan da çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir. 5 Mayıs 1994 tarihinde Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te Azerbaycan ve Ermenistan arasında Bişkek Protokolü olarak adlandırılan bir ateşkes antlaşması imzalanmıştır. Savaş sırasında Ermeni güçlerinin Hocalı'ya yapılan saldırısında çok sayıda sivil hayatını kaybetmiş ve yaşanan olay Hocalı Katliamı olarak tarihe geçmiştir. Çok sayıda insanın hayatını kaybetmesi ve zorla yerinden edilmesi nedeniyle savaş, tüm Azerilerin ortak hafızasına yerleşmiştir. Dağlık Karabağ, Azeri televizyon, radyo ve gazetelerinde neredeyse günlük bir konu, devlet okullarında ders kitaplarında çalışma konusu, pek çok Azeri edebi ve şiirsel yazının ana teması, aileler ve arkadaşlar arasında sıkça konuşulan bir konu olmuştur. Ve Azerbaycan genelinde, Hocalı Katliamı'nı anan ve savaşta hayatını kaybeden tüm Azerileri onurlandıran anıtlar, savaşın acımasızlığının ve insan acılarının sembolik hatırlatıcıları olarak hizmet etmektedir³⁴.

İki taraf arasında imzalanan ateşkese rağmen yer yer çatışmalar sürmüştür. 27 Eylül 2020 tarihine gelindiğinde ise çatışmalar farklı bir boyuta taşınmış, Azerbaycan ordusunun Ermenistan'ın işgali altındaki topraklarda ilerlemesiyle

34 Mehrangiz Najafzadeh, "Ethnic Conflict and Forced Displacement: Narratives of Azeri IDP and Refugee Women from the Nagorno-Karabakh War," *Journal of International Women's Studies* 14, no. 1, (2013): 166-167.

birlikte 2020 Dağlık Karabağ Savaşı (diğer adıyla İkinci Dağlık Karabağ Savaşı) meydana gelmiştir. Ermeni Silahlı Kuvvetleri tüm cephe hattı boyunca taarruz operasyonlarına yönelmiş, ancak Azerbaycan Silahlı Kuvvetleri, bölgede yeni bir güvenlik ortamına yol açan karşı saldırı başlatmıştır³⁵. Ermeni güçleri işgal ettikleri topraklarda Azerbaycan ordusuna karşı genel bir başarı sağlayamamıştır. Bu aşamada Azerbaycan, savaş sırasında Ermeni güçleri tarafından işgal edilen toprakların bir kısmı geri almayı başarmıştır. Azerbaycan ordusu, bölgenin en büyük şehirlerinden biri olan Şuşa'yı ele geçirmesinden sonra 9 Kasım 2020 tarihinde taraflar arasında Dağlık Karabağ Ateşkes Antlaşması imzalanmış ve antlaşma 10 Kasım 2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

2. Propaganda Ekseninde Milliyetçilik ve Müziğin İlişkisi

1789 Fransız İhtilali'nden sonra Avrupa genelinde milliyetçi söylemlerin güç kazanması, propaganda boyutunda müzik ve milliyetçiliğin ilişkiselliğinin de önemini arttırmıştır. Ülkelerin milli marşlarında milliyetçi söylemlere yer verilerek, düşmanlara karşı kazanılan zaferlere vurgu yapılmıştır. Düşman ülkeler birbirlerine karşı kamuoyunu harekete geçirebilmek için müzik yoluyla milliyetçi duyguları ön plana çıkarmaya çalışmıştır. Örneğin 19. yüzyılda Almanya ve Fransa arasındaki milliyetçi söylemlerin ifadesinde müzik önemli bir propaganda aracı olarak hizmet etmiştir. Bunlar içerisinde 1840 yılında Max Schneckenburger'ın yazdığı ve daha sonra Karl Wilhelm'in bestelediği "Die Wacht am Rhein" adlı eser, Alman milliyetçiliğinin en önde gelen propaganda şarkılarından biri olmuştur. Savaş zamanlarında özellikle müziğin milliyetçi propagandadaki rolü artmaktadır. Nitekim ülkeler, müziği milliyetçilik propagandasında kullanarak kitlelerin milliyetçi duygularına hitap edebilmekte, bu sayede savaş yanlısı kamuoyu oluşturmaya, savaşın meşrulaştırılmasını sağlamaya veya halkın savaş çabalarını arttırmaya çalışabilmektedir.

İkinci Dünya Savaşı müziğin, milliyetçilik propagandasında etkin bir şekilde kullanıldığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde özellikle Nazi Almanyası ve İtalya'da milliyetçi hükümetlerin iktidarda bulunması, milliyetçi şarkıların propaganda amaçlı ön plana çıkmasına yol açmıştır. Adolf Hitler'in liderliğindeki Nazi Almanyası'nın milliyetçilik propagandasında *Deutschlandlied* ve *Horst-Wessel-Lied* adlı şarkılar yaygın olarak kullanılmıştır. Bunun yanında *Die*

35 Khayal Iskandarov and Piotr Gawliczek, "The Second Karabakh War as a War of New Generation," *Journal of Scientific Papers «Social development and Security»* 11, no. 2, (2021): 92.

Hitlerleute, Unser Rommel, Panzerlied, Sieg Heil Viktoria, Vorwärts! Vorwärts! ve *Deutschland Erwache* gibi şarkılar da Nazilerin milliyetçilik propagandasında ön plana çıkmıştır. Benito Mussolini liderliğindeki İtalya'da da *Giovinazza* adlı eser, sözleri değiştirilerek milliyetçilik propagandasında kullanılmıştır. Şarkı, milliyetçilik propagandasının dışında aynı zamanda Mussolini'nin kült liderlik propagandasına da hizmet etmiştir. Şarkıda İtalya'nın geçmişindeki milliyetçilik ruhunu, 20. yüzyılda Mussolini'yle tekrar doğduğu yansıtılmıştır³⁶. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra propaganda bağlamında milliyetçi müzikler güçlü etkisini yitirmiştir. Yine de ülkeler arasında yaşanan krizlerde ve ülkelerin birbirlerine yönelik güç gösterilerinde müzik, milliyetçilik propagandasını desteklemek amaçlı kullanılmaktadır.

Türkiye'de modern anlamda müziğin milliyetçilik propagandasında kullanımının tarihi Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerine kadar uzanmaktadır. Buna karşılık Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra milliyetçi müziğin önemi daha da artmıştır. Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı'ndan zaferle çıkması ve İtilaf Devletleri tarafından dayatılan Sevr Antlaşması'nın geçerliliğini kaybetmesinden sonra Türkiye'de Kurtuluş Savaşı'nın zaferlerinin konu edildiği ve milliyetçi söylemlerin ön planda olduğu şarkılar bestelenmiştir. Hazırlanan bu şarkılar, Türkiye'nin elde ettiği zaferlerin yıldönümlerinde geniş kitleler tarafından seslendirilmiştir. Türkiye'de son olarak Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında propaganda boyutunda milliyetçi şarkılar ön plana çıkmıştır. Bu dönemde Türkiye'nin garantör ülke olarak adaya müdahalesi sürecinde artan milliyetçilik, Türkiye'de milliyetçi şarkıların hazırlanmasına yol açmıştır³⁷.

3. Yöntem

Çalışmada "Karabağ'ın Sesi" adlı şarkı nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan göstergebilim yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Göstergebilim alanındaki ilk çalışmalar 20. yüzyılın ilk yarısında ABD'li dilbilimci Charles Sanders Peirce (1839-1914) ve İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure (187-1913) tarafından birbirinden habersiz olarak yapılmıştır. Her iki dilbimicinin göstergebilimin kurucuları olarak kabul edilmesi ve aynı zamanda her iki dilbilimci tarafından göstergebilimin ilk kavramlarının ortaya konulmasından dolayı çalışmada klibin Peirce ve Saussure'ün göstergebilim kavramları

36 Derya Karaburun Doğan, "Faşizm Propagandasında Müziğin Rolü: Mussolini İtalyası Örneği," *Folklor/Edebiyat* 25, no. 97, (2019): 242.

37 Sadık Çalışkan ve Derya Karaburun Doğan, "Kıbrıs Barış Harekâtı'nda Türkülerin Propaganda Amaçlı Kullanılması: "Kıbrıs'a Çıktık" Türküsü Üzerine İnceleme," *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 20, no. 2, (2020): 158.

özeline incelenmesi kararlaştırılmıştır. Saussure'ün göstergebilim anlayışında gösterenin gösteren ve gösterilen olmak üzere iki anlamı mevcuttur³⁸. Gösteren, kavramın insanların akıllarına gelen ilk anlamını içermektedir. Gösterilen ise gösterenin öznel, kültürden kültüre değişen anlamını ifade etmektedir. Peirce ise gösterenin anlamını gösterge, yorumlayıcı ve nesne olmak üzere üç temelde incelemektedir. Nesnenin, uzlaşısı sonucunda belirli bir gösterge anlamı meydana gelmektedir. Bu anlam da yorumlayıcıdan yorumlayıcıya değişebilmektedir. Örneğin, kırmızı bir ev denildiğinde her insanın aklına aynı boyutta, aynı özelliklere sahip ev gelmeyebilmektedir. Bu aşamada gösterenin yorumlayıcıların zihinlerinde bıraktıkları anlam aynı olmayabilmektedir. Peirce, göstergeleri, görüntüsel gösterge, belirtisel gösterge ve simge olmak üzere üçe ayırmaktadır. Görüntüsel gösterge, gösterenin doğrudan insanların zihinlerinde oluşan ilk algısını açıklamaktadır. Belirtisel gösterge ise belirli bir olayın başka bir olayın varlığı üzerinden açıklanmasını ifade etmektedir. Diğer bir deyişle belirtisel göstergede bir durumun varlığı, başka bir durumun varlığını işaret edebilmektedir³⁹. Simgesi ise aralarında belirli bir anlam ilişkisi olmayan bir kavramın başka bir kavramın yerine kullanılmasıdır. Bu aşamada bir kavramın başka bir kavramı simgelemesi insanlar arasındaki uzlaşısı sonucu belirlenmektedir.

Çalışmada klipte yer alan görsel kodlar ABD'li dilbilimci Charles Sanders Peirce'in görüntüsel gösterge, belirtisel gösterge ve simge ve şarkının sözel kodları da İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure'ün gösteren ve gösterilen kavramları ışığında incelenmiştir.

4. Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bu kısmında ilk olarak klibin görsel kodları, ardında da şarkının sözel kodları analiz edilmiştir.

4. 1. Karabağ'ın Sesi Klibindeki Görsel Kodların Göstergebilimsel Analizi

Çalışmanın bu kısmında Karabağ'ın Sesi klibindeki görsel kodlar beş sekans içerisinde incelenmiştir.

38 İlhami Sığircı, *Göstergebilim Uygulamaları, Metinleri, Görselleri ve Olayları Okuma* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 41.

39 John Fiske, *İletişim Çalışmalarına Giriş Çev.*, Süleyman İrvan. 5. Basım. (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2017), 133.

4. 1. 1. Karabağ'ın Sesi Klibinin Birinci Sekansı

Görüntüsel gösterge boyutunda incelendiğinde birinci sekansta dağlarla kaplı bir alanda, bir bileğinde Türkiye ve diğer bileğinde de Azerbaycan bayrağı olan bir çocuğun elindeki taşları büyük bir kayaya vurduğu görülmektedir. Ardından klipte siyah giysiler içerisindeki müzisyenler ve açıklama yapan bir erkeğe yer verilmektedir. Daha sonra şarkıcılar, şarkıyı seslendirmektedir. Şarkıcılar, şarkıyı söylerken arka planda Ermeni güçleri tarafından işgal edilen Azerbaycan topraklarının isimleri ve işgal edildikleri tarihler gösterilmektedir.

Görüntüsel Gösterge	Şarkının ağıt şeklinde söylenmesi
Belirtisel Gösterge	Şarkının ağıt şeklinde söylenmesi, Azerbaycan halkının Dağlık Karabağ'ın işgaline duyduğu üzüntüyü yansıtmaktadır
Simge	Ağıt, kederi simgelemektedir

Tablo 1. Birinci Sekans

Belirtisel gösterge üzerinden ele alındığında birinci sekansta şarkının ağıt şeklinde söylenmesi, Azerbaycan halkının Dağlık Karabağ'ın işgaline duyduğu üzüntüyü yansıtmaktadır. Birinci sekansta simge olarak ağıt kullanılmaktadır. Ağıt, kederi simgelemektedir. Bu şekilde Ermeni güçlerinin Dağlık Karabağ'ı işgalinden yıllar geçmiş olmasına karşılık Azerbaycan halkının üzüntüsünün hala sürdüğü mesajı verilmektedir.

Şekil 1: Birinci Sekans

4. 1. 2. Karabağ'ın Sesi Klibinin İkinci Sekansı

Görüntüsel gösterge boyutunda ele alındığında ikinci sekansta klipteki müzisyenlerin ve şarkıcıların bazılarının siyah giysiler içerisinde olduğu yansıtılmaktadır. Diğer yandan şarkı, şarkıcılar tarafından ağıt şeklinde seslendirilmektedir.

Görüntüsel Gösterge	Siyah giysilerin giyilmesi
Belirtisel Gösterge	Siyah giysilerin giyilmesi Azerbaycan halkının Ermeni kuvvetlerinin Dağlık Karabağ'a işgaline yönelik üzüntüsünü yansıtmaktadır
Simge	Siyah giysiler, matemi simgelemektedir

Tablo 2. İkinci Sekans

Belirtisel gösterge üzerinden incelendiğinde ikinci sekansta siyah giysilerin giyilmesi Azerbaycan halkının Ermeni kuvvetlerinin Dağlık Karabağ'a işgaline yönelik üzüntüsünü yansıtmaktadır. İkinci sekansta simge olarak siyah giysiler kullanılmaktadır. Siyah giysiler, matemi simgelemektedir. Birinci sekansta olduğu gibi ikinci sekansta da Ermeni güçlerinin Dağlık Karabağ'ı işgaliyle nedeniyle Azerbaycan halkında oluşan üzüntüye vurgu yapılmaktadır.

Şekil 2: İkinci Sekans

4. 1. 3. Karabağ'ın Sesi Klipinin Üçüncü Sekansı

Görüntüsel gösterge boyutunda incelendiğinde üçüncü sekansta klipin başında açıklamalarda bulunan ve siyah giysi içerisinde olan erkeğin beyaz bir giysi içerisinde olduğu görülmektedir. Klipteki erkek ellerini açarak Türk milletine seslenmektedir.

Görüntüsel Gösterge	Siyah giysi yerine beyaz giysinin giyilmesi
Belirtisel Gösterge	Siyah giysi yerine beyaz giysinin giyilmesi, Azerbaycan halkının mateminin bittiğini (ya da biteceğini) göstermektedir
Simge	Beyaz giysi, mutluluğu simgelemektedir

Tablo 3. Üçüncü Sekans

Belirtisel gösterge boyutunda ele alındığında üçüncü sekansta siyah giysi yerine beyaz giysinin giyilmesi, matemin bittiğini (ya da biteceğini) göstermektedir. Üçüncü sekansta simge olarak beyaz giysi kullanılmaktadır. Beyaz giysi, mutluluğu simgelemektedir. Klip üzerinden Azerbaycan ordusunun Ermeni güçlerinin işgali altındaki Dağlık Karabağ'a müdahale etmesiyle Azerbaycan halkının mateminin son bulacağına yönelik mesaj verilmektedir.

Şekil 3: Üçüncü Sekans

4. 1. 4. Karabağ'ın Sesi Klbinin Dördüncü Sekansı

Görüntüsel gösterge boyutunda ele alındığında dördüncü sekansta beyaz giysi içerisindeki erkek açıklama yaparken bu sırada Türkiye ve Azerbaycan bayrakları taşıyan iki askerin arkasından silahlı askerlerin geldiği gösterilmektedir. Askerler, şarkının “Orada seni bekleyenler var, senden umut edenler var. Kalk ayağa bir defalık söyle sözünü, darda kalan Karabağ'ın koyma yolda sen gözünü” bölümünü seslendirmektedir.

Görüntüsel Gösterge	Bir gurup askerin önünde Türkiye ve Azerbaycan bayraklarının taşınması
Belirtisel Gösterge	Türkiye ve Azerbaycan bayraklarının taşınması, Türkiye ve Azerbaycan halklarının dostluğuna vurgu yapmaktadır
Simge	Türkiye ve Azerbaycan bayrakları, Türkiye ve Azerbaycan halklarını simgelemektedir

Tablo 4. Dördüncü Sekans

Belirtisel gösterge üzerinden incelendiğinde dördüncü sekansta Türkiye ve Azerbaycan bayraklarının taşınması, Türkiye ve Azerbaycan halklarının dostluğuna vurgu yapmaktadır. Dördüncü sekansta simge olarak Türkiye ve Azerbaycan bayrakları kullanılmaktadır. Türkiye ve Azerbaycan bayrakları, Türkiye ve Azerbaycan halklarını simgelemektedir. Klip üzerinden Ermeni güçleri tarafından işgal edilen Dağlık Karabağ mücadelesinde, Türkiye'nin Azerbaycan'ın yanında olduğu mesajı verilmektedir.

Şekil 4: Dördüncü Sekans

4. 1. 5. Karabağ'ın Sesi Klbinin Beşinci Sekansı

Görüntüsel gösterge boyutunda incelendiğinde beşinci sekansta klbin başında ellerindeki taşları kayaya vuran çocuğun, elindeki taşları bırakıp bir bileğinde Türkiye, diğer bileğinde Azerbaycan bayrağı olan iki elini birleştirdiği görülmektedir. Şarkının sonunda da "Karabağ, Azerbaycan'dır!" yazısı çıkmaktadır.

Görüntüsel Gösterge	Bileklerinde Türkiye ve Azerbaycan bayrakları bulunan çocuğun ellerini birleştirmesi
Belirtisel Gösterge	Ellerin birleştirilmesi, Türkiye ve Azerbaycan'ın dostluğunu vurgulamaktadır
Simge	Türkiye ve Azerbaycan bayrakları, Türkiye ve Azerbaycan halklarını simgelemektedir

Tablo 5. Beşinci Sekans

Belirtisel gösterge üzerinden ele alındığında beşinci sekansta ellerin birleştirilmesi, Türkiye ve Azerbaycan'ın dostluğunu vurgulamaktadır. Beşinci sekansta simge olarak Türkiye ve Azerbaycan bayrakları kullanılmaktadır. Türkiye ve Azerbaycan bayrakları, Türkiye ve Azerbaycan halklarını simgelemektedir. Bu şekilde Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ mücadelesinde Türkiye ve Azerbaycan'ın birlik içerisinde olduğu mesajı verilmektedir.

Şekil 5: Beşinci Sekans

4. 2. “Karabağ’ın Sesi” Şarkısı’nın Sözel Kodlarının Göstergibilimsel Analizi

Çalışmanın bu kısmında “Karabağ’ın Sesi” şarkısının sözel kodları dört bölüm içerisinde incelenmiştir.

4. 2. 1. Birinci Bölüm

Şarkının birinci bölümünde siyah giysi içerisindeki erkek müzik eşliğinde “Duysun dünya haktan gelen sesimizi, evlatlarını kaybeden toprağını, düşman beşikteki çocuğu, ninni söyleyen annemizi vurdu, yaşlıları katletti” sözlerini söylemektedir. Gösteren boyutunda şarkının sözlerinde evlat, düşman, beşikteki çocuk, ninni söyleyen anne ve yaşlılar ön plana çıkmaktadır.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Evlat	Dağlık Karabağ işgalinde hayatını kaybeden Azerbaycan halkı
İnsan	Düşman	Dağlık Karabağ’ı işgal eden Ermeni güçleri
Eylem	Beşikteki çocuğun, ninni söyleyen annenin vurulması, yaşlıların katledilmesi	Dağlık Karabağ’ı işgal eden Ermeni güçlerin insanlık suçu işlemesi

Tablo 6. Birinci Bölüm

Gösterilen açısından şarkının sözlerinde evlat, Dağlık Karabağ işgalinde hayatını kaybeden Azerbaycan halkı temsil etmektedir. Düşman, Dağlık Karabağ’ı işgal eden Ermeni güçleri yansıtmaktadır. Diğer yandan beşikteki çocuğun, ninni söyleyen annenin vurulması, yaşlıların katledilmesi de Dağlık Karabağ’ı işgal eden Ermeni güçlerin insanlık suçu işlemesini açıklamaktadır.

4. 2. 2. İkinci Bölüm

Siyah giysi içerisindeki erkeğin sözlerinden sonra klipteki şarkıcılar şarkının tekrar eden “Ey Türk oğlu seni çağıran biri var. Bekleyenler var, senden umut edenler var. Kalk ayağa bir defalık söyle sözünü, darda kalan Karabağ’ın koyma yolda sen gözünü” nakaratını seslendirmektedir. Gösteren açısından şarkının sözlerinde çağıran biri, ayağa kalkma, sözün söylenmesi, darda kalma ve gözün yolda koyulması ön plana çıkmaktadır.

Ermenistan'ın Karabağ İşgaline Karşı Azerbaycan Propagandasında Müzik ve Milliyetçilik: "Karabağ'ın Sesi" Şarkısı Üzerine İnceleme

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Çağırın biri	Dağlık Karabağ'daki Azerbaycan halkı
Eylem	Ayağa kalmak	Dağlık Karabağ'a Azerbaycan'ın müdahalesi
Eylem	Bir defalık sözün söylenmesi	Dağlık Karabağ'a Azerbaycan'ın müdahalesi
Eylem	Karabağ'ın darda kalması	Dağlık Karabağ'ın Ermenistan tarafından işgali
Eylem	Gözün yolda koyulması	Dağlık Karabağ'daki Azerbaycan halkının Azerbaycan ordusunun müdahalesini beklemesi

Tablo 7. İkinci Bölüm

Gösterilen boyutunda şarkının sözlerinde çağırın biri, Dağlık Karabağ'daki Azerbaycan halkını temsil etmektedir. Ayağa kalmak ve bir defalık sözün söylenmesi, Dağlık Karabağ'a Azerbaycan'ın müdahalesini açıklamaktadır. Karabağ'ın darda kalması, Dağlık Karabağ'ın Ermenistan tarafından işgalini yansıtmaktadır. Diğer yandan gözün yolda koyulması da Dağlık Karabağ'daki Azerbaycan halkının Azerbaycan ordusunun müdahalesini beklemesini temsil etmektedir.

4. 2. 3. Üçüncü Bölüm

Klipteki şarkıcılar, şarkının tekrar eden nakaratı arasında "Şuşa'nın üzerindeki yoğun sis, göğe yükselen annelerin yakarışıdır. Orada gökyüzünde, şimşek, yüksek sesle – 'canım sana feda!' diyen askerimizin sesidir. Hocalı'nın tepesindeki kuş sürüsü, öldürülen annelerin ninnilerini, çocuk şarkılarını söylüyor. Karabağ'ın yalın ayak atları kayaları ateşler. Camilerin minareleri yanmaya terk edildi. Düşmanlar mezarlarımızdan isimleri silerken" sözlerini seslendirmektedir. Gösteren boyutunda şarkının sözlerinde yoğun sis, yakarış, anneler, çocuklar, cami minareleri ve mezarlar ön plana çıkmaktadır.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Doğa	Şuşa'nın üzerindeki yoğun sis	Ermeni güçlerin Şuşa'yı işgali
Eylem	Göğe yükselen annelerin yakarışı	Azerbaycanlı kadınların, Dağlık Karabağ'ın işgaline yönelik üzüntüsü
İnsan	Öldürülen anneler ve çocuklar	Ermenistan'ın Dağlık Karabağ işgali sırasında hayatını kaybeden Azerbaycanlı siviller
Eylem	Camilerin minarelerinin yanması	Ermenistan'ın Dağlık Karabağ işgali sırasında camilerin zarara uğraması
Eylem	Mezarlardan isimlerin silinmesi	Ermenistan'ın Dağlık Karabağ işgaliyle Azerbaycanlıların bölgedeki izinin silinmesi

Tablo 8. Üçüncü Bölüm

Gösterilen açısından şarkının sözlerinde Şuşa'nın üzerindeki yoğun sis, Ermeni güçlerin Şuşa'yı işgalini temsil etmektedir. Göğe yükselen annelerin yakarışı, Azerbaycanlı kadınların, Dağlık Karabağ'ın işgaline yönelik üzüntüsünü açıklamaktadır. Öldürülen anneler ve çocuklar, Ermenistan'ın Dağlık Karabağ işgali sırasında hayatını kaybeden Azerbaycanlı sivilleri yansıtmaktadır. Camilerin minarelerinin yanması, Ermenistan'ın Dağlık Karabağ işgali sırasında camilerin zarara uğramasını temsil etmektedir. Diğer yandan mezarlardan isimlerin silinmesi de Ermenistan'ın Dağlık Karabağ işgaliyle Azerbaycanlıların bölgedeki izinin silinmesini açıklamaktadır.

4. 2. 4. Dördüncü Bölüm

Klibin başında siyah giysi içerisindeki erkek, klibin sonunda beyaz giysi içerisinde “O seslerden damarlarda akan kanlar, çoşup çağlar. Büyük bir uçurum tarafından, dağlar tarafından, “Çıdır Düzü” tarafından, soğuk pınarların şarkılarından çağrılıyorsun. Han'ın kızı Natavan, Gocha Han tarafından söylenen eski mugam sesi bizi yalnız Karabağ'a çağır, Ey Türk oğlu kalk ayağa, Karabağ, Azerbaycan'ındır” sözlerini söylemektedir. Gösteren boyutunda şarkının sözlerinde kanın çoşup çağlaması, çağırılma ve ayağa kalkma ön plana çıkmaktadır.

Ermenistan'ın Karabağ İşgaline Karşı Azerbaycan Propagandasında Müzik ve Milliyetçilik: "Karabağ'ın Sesi" Şarkısı Üzerine İnceleme

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Eylem	Kanın coşup çağlaması	Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ'a müdahaleye hazır olması
Eylem	Çağırılma	Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ'a müdahalesinin istenmesi
Eylem	Ayağa kalkma	Dağlık Karabağ'a Azerbaycan'ın müdahalesi

Tablo 9. Dördüncü Bölüm

Gösterilen açısından şarkının sözlerinde kanın coşup çağlaması, Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ'a müdahaleye hazır olmasını temsil etmektedir. Çağırılma, Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ'a müdahalesinin istenmesini açıklamaktadır. Diğer yandan ayağa kalkma da Dağlık Karabağ'a Azerbaycan'ın müdahalesini yansıtmaktadır.

Sonuç

Çalışmada incelenen Karabağ'ın Sesi adlı klipte Azerbaycan'ın, milliyetçilik söylemini Azerbaycan üzerinden değil doğrudan Türk kimliği üzerinden inşa ettiği ortaya çıkmıştır. Klipteki sözel kodlar Türklük kimliği üzerinden Dağlık Karabağ sorununa vurgu yapmış, görsel kodlarda ise Azerbaycan ve Türkiye özelinden milliyetçilik söylemi inşa edilmiştir. Azerbaycan propagandası, Dağlık Karabağ sorununda Türkiye'nin Azerbaycan'ın yanında olduğu mesajını kitlelere vermiştir. Her ne kadar Türkiye, 2020 Dağlık Karabağ Savaşı'na doğrudan katılmamış, yalnızca Azerbaycan'ı desteklemişse de klipte Türkiye ve Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ'a ortak müdahalede bulunacağına yönelik algı meydana gelmiştir. Klip üzerinden Türkiye ve Azerbaycan'ın Türklük kimliği ön plana çıkarılarak, Türkiye ve Azerbaycan'ın dostluğuna ve Dağlık Karabağ mücadelesinde birlikte hareket ettiğine vurgu yapılmıştır. Bu aşamada Azerbaycan propagandası, Türkiye gibi bölgesinde ön planda olan bir devletin Dağlık Karabağ mücadelesinde Azerbaycan'ın yanında olduğunu ileri sürerek, Dağlık Karabağ mücadelesinde Azerbaycan'ın güçlü bir pozisyonda olduğuna yönelik mesaj vermiştir.

Klipteki şarkı, ağıt şeklinde seslendirilerek, Azerbaycan halkı üzerinde Ermeni güçlerinin Dağlık Karabağ'ı işgaline yönelik hüznün duygusu meydana getirilmeye çalışılmıştır. Klipte Ermenilerin Dağlık Karabağ'ı işgali sırasında insanlık suçu işledikleri ileri sürülmüş ve işgal ettikleri topraklarda yol açtıkları yıkıma vurgu yapılmıştır. Azerbaycan propagandası, Dağlık Karabağ'ın işgalinin yol açtığı matem Azerbaycan halkı üzerinde hala sürdüğünü

aktarmıştır. Müzikle ortaya konulan hüznün duygusu, Azerbaycan ordusunun klipte yer almasıyla dağılmış, Azerbaycan ordusunun Dağlık Karabağ'a müdahaleye hazır olduğu mesajı verilmiştir. Bu aşamada Azerbaycan'daki Dağlık Karabağ'a yönelik matemin, Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ'a müdahalesiyle son bulacağına yönelik algı meydana getirilmeye çalışılmıştır.

Sonuç olarak Azerbaycan propagandasının klip üzerinden hüznün duygusu oluşturarak, Ermeni güçlerinin Dağlık Karabağ'ı işgali sırasında Azerbaycan halkının yaşadığı acıları canlı tutmaya çalıştığı, bu şekilde Azerbaycan'ın işgali altındaki topraklarını kurtarmaya yönelik Azerbaycan kamuoyunda güçlü bir destek bulmayı amaçladığı ileri sürülebilmektedir. Diğer yandan klipte Türkiye ve Azerbaycan'ın birlikte sunulmasıyla Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ sorununda yalnız olmadığı aynı zamanda Dağlık Karabağ'ın işgaline karşı mücadelenin yalnızca Azerbaycan'ın değil Türkiye'nin de içinde olduğu Türk halkının bir mücadelesi olduğu mesajlarının klip üzerinden verilmeye çalışıldığı belirtilebilmektedir. Böylece Dağlık Karabağ'a yönelik Azerbaycan ordusunun müdahalesinde milliyetçilik duygusunun ön plana çıkarılarak kitlelerin harekete geçirilmeye çalışıldığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Çalışmada elde edilen bulgular, Dağlık Karabağ mücadelesinde Azerbaycan propagandasının müzik ve milliyetçilik arasındaki ilişkiselliğini yansıtmaması bakımından önem taşımaktadır. Buna karşılık gelecek çalışmaların propaganda boyutunda Dağlık Karabağ'ın işgalini konu alan farklı şarkılar üzerinden milliyetçilik söylemlerini incelemesi, konunun daha kapsamlı olarak ele alınması imkânını sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- Abushov, Kavus. "Russian Foreign Policy towards the Nagorno-Karabakh Conflict: Prudent Geopolitics, Incapacity or Identity?." *East European Politics* 35, no. 1 (2019): 72-92.
- Al-Tae, Nasser. "Voices of Peace and the Legacy of Reconciliation: Popular Music, Nationalism, and the Quest for Peace in the Middle East." *Popular Music* 21, no. 1 (2002): 41-61.
- Ambrosio, Thomas. "Unfreezing the Nagorno-Karabakh Conflict? Evaluating Peacemaking Efforts under the Obama Administration." *Ethnopolitics* 10, no. 1 (2011): 93-114.
- Atanesyan, Arthur. "Media Framing on Armed Conflicts: Limits of Peace Journalism on the Nagorno-Karabakh Conflict." *Journal of Intervention and Statebuilding* 14, no. 4 (2020): 534-550.
- Azərbaycan Savunma Bakanlığı. "Karabağ'ı Sesi Klibi." Erişim 27 Haziran 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=jtTiEJ4GIs>.
- Baumann, Matthias, Radeloff, Volker C., Avedian, Vahagn, & Kuemmerle, Tobias. "Land-use Change in the Caucasus during and after the Nagorno-Karabakh Conflict." *Regional Environmental Change* 15, no. 8 (2015): 1703-1716.
- Blank, Stephen. "US Policy, Azerbaijan, and the Nagorno-Karabakh Conflict." *Mediterranean Quarterly* 26, no. 2 (2015): 99-114.
- Brincker, Benedikte. "The Role of Classical Music in the Construction of Nationalism: An Analysis of Danish Consensus Nationalism and the Reception of Carl Nielsen." *Nations and Nationalism* 14, no. 4 (2008): 684-699.
- Cornell, Svante E. "Turkey and the Conflict in Nagorno Karabakh: A Delicate Balance." *Middle Eastern Studies* 34, no. 1 (1998): 51-72.
- Çalışkan, Sadık and Doğan, Derya Karaburun. "Kıbrıs Barış Harekâtı'nda Türkülerin Propaganda Amaçlı Kullanılması: 'Kıbrıs'a Çıktık' Türküsü Üzerine İnceleme." *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 20, no. 2 (2020): 157-172.

- De Waal, Thomas. "Remaking the Nagorno-Karabakh Peace Process." *Survival* 52, no. 4 (2010): 159-176.
- Fiske, John. *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Çev., Süleyman İrvan. 5. Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2017.
- Gamaghelyan, Phil. "Rethinking the Nagorno-Karabakh Conflict: Identity, Politics, Scholarship." *International Negotiation* 15, no. 1 (2010): 33-56.
- German, Tracey. "The Nagorno-Karabakh Conflict between Azerbaijan and Armenia: Security Issues in the Caucasus." *Journal of Muslim Minority Affairs* 32, no. 2 (2012): 216-229.
- Goble, J. Scott. "Nationalism in United States Music Education during World War II." *Journal of Historical Research in Music Education* 30, no. 2 (2009): 103-117.
- Halbach, Uwe. "A Case Sui Generis: Nagorno-Karabakh in Comparison with Other Ethnic Conflicts in Eastern Europe." In *Europe's Next Avoidable War*, edited by Michael Kambeck, Sargis Ghazaryan, 43-60. London: Palgrave Macmillan, 2013.
- Hudson, Robert. "Songs of Seduction: Popular Music and Serbian Nationalism." *Patterns of Prejudice* 37, no. 2 (2003): 157-176.
- Iskandarov, Khayal and Gawliczek, Piotr. "The Second Karabakh War as a War of New Generation." *Journal of Scientific Papers «Social development and Security»* 11, no. 2 (2021): 91-99.
- Janssen, David. "The Impact of the European Union on the Nagorno-Karabakh Conflict." *Turkish Policy Quarterly* 11, no. 1 (2012): 155-163.
- Kaminsky, David. "Keeping Sweden Swedish: Folk Music, Right-Wing Nationalism, and the Immigration Debate." *Journal of Folklore Research: An International Journal of Folklore and Ethnomusicology* 49, no. 1 (2012): 73-96.
- Karaburun Doğan, Derya. "Faşizm Propagandasında Müziğin Rolü: Mussolini İtalyası Örneği." *Folklor/Edebiyat* 25, no. 97 (2019): 229-244.
- Kasim, Kamer. "The Nagorno-Karabakh Conflict, Caspian Oil and Regional Powers." In *The Politics of Caspian Oil*, edited by Bülent Gökay, 185-198. London: Palgrave Macmillan, 2001.

- Kasim, Kamer. "American Policy toward the Nagorno-Karabakh Conflict and Implications for its Resolution." *Journal of Muslim Minority Affairs* 32, no. 2 (2012): 230-244.
- Manuel, Peter. "Marxism, Nationalism and Popular Music in Revolutionary Cuba." *Popular Music* 6, no. 2 (1987): 161-178.
- Melo, James. "Geniuses in the Forest? Nationalism in Brazilian Music." *Review: Literature and Arts of the Americas* 35, no. 64 (2002): 46-50.
- Minasyan, Sergey. "The Nagorno-Karabakh Conflict in the Context of South Caucasus Regional Security Issues: An Armenian Perspective." *Nationalities Papers* 45, no. 1 (2017): 131-139.
- Mooradian, Moorad, & Druckman, Daniel. "Hurting Stalemate or Mediation? The Conflict over Nagorno-Karabakh, 1990-95." *Journal of Peace Research* 36, no. 6 (1999): 709-727.
- Najafizadeh, Mehrangiz. "Ethnic Conflict and Forced Displacement: Narratives of Azeri IDP and Refugee Women from the Nagorno-Karabakh War." *Journal of International Women's Studies* 14, no. 1 (2013): 161-183.
- Parfitt, Richard. "'Oh, What Matter, When for Erin Dear We Fall?': Music and Irish Nationalism, 1848-1913." *Irish Studies Review* 23, no. 4 (2015): 480-494.
- Pashayeva, Gulshan. "The Nagorno Karabakh Conflict in the Aftermath of the Russia-Georgia War." *Turkish Policy Quarterly* 8, no. 4 (2009): 55-69.
- Rancier, Megan. "Resurrecting the Nomads: Historical Nostalgia and Modern Nationalism in Contemporary Kazakh Popular Music Videos." *Popular Music and Society* 32, no. 3 (2009): 387-405.
- Sanga, Imani. "Music and Nationalism in Tanzania: Dynamics of National Space in Muziki wa injili in Dar es Salaam." *Ethnomusicology* 52, no. 1 (2008): 52-84.
- Sığırcı, İlhami. *Göstergebilim Uygulamaları, Metinleri, Görselleri ve Olayları Okuma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Skinner, Ryan Thomas. "Cultural Politics in the Post-Colony: Music, Nationalism and Statism in Mali, 1964-75." *Africa: Journal of the International African Institute* 82, no. 4 (2012): 511-534.

- Slavková, Markéta. "Echoing the Beats of Turbo-Folk: Popular Music and Nationalism in ex-Yugoslavia." *Lidé Města* 12, no. 2 (2010): 419-439.
- Turino, Thomas. "Nationalism and Latin American Music: Selected Case Studies and Theoretical Considerations." *Latin American Music Review* 24, no. 2 (2003): 169-209.
- Uzer, Umut. "Nagorno-Karabakh in Regional and World Politics: A Case Study for Nationalism, Realism and Ethnic Conflict." *Journal of Muslim Minority Affairs* 32, no. 2 (2012): 245-252.
- Vassberg, David E. "Villa-Lobos: Music as a Tool of Nationalism." *Luso-Brazilian Review* 6, no. 2 (1969): 55-65.
- Welt, Cory. "Turkish-Armenian Normalisation and the Karabakh Conflict." *Perceptions: Journal of International Affairs* 18, no. 1 (2013): 207-221.